

Slovenski dom

Štev. 31.

V Ljubljani, v soboto, 7. februarja 1942-XX

Leto VII.

Izključno pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujege
tj. Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva & Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Il bollettino No 615:

Continua la vittoriosa azione nella Cirenaica

Il Quartier Generale delle Forze Armate com-

Nella Cirenaica orientale i reparti che inse-

Il numero degli autocarri britannici catturati

In una incursione su di un aerodromo avver-

Bombardieri italo-tedeschi hanno rinnovato

Una nostra pattuglia aerosilurante portatasi

Novo napredovanje v Cirenajki

Vojno poročilo št. 615 - 1220 motornih vozil uničenih januarja - General Bastico odlikuje nemškega generala

Uradno vojno poročilo št. 615 pravi
Vzhodni Cirenajki so oddelki, ki zasledujejo

Italijanski in nemški bombniki so obnovili

Naša patrula torpednih letal je napadla dobro

Berlin, 7. febr. Uradno poročajo:

Pri dnevnih napadih proti sovražnim lad-

na Malti sta bili poškodovani dve angleški bo-

Operacijsko področje, 7. febr. s. Posebni do-

Vrhovni poveljnik oboroženih sil v severni

Med isto slavnostjo je general Romel v Hi-

Dva arabska prvaka v Rimu

Rim, 7. februarja. s. Včeraj je dopotoval

Izjave japonskega generala Banzaja

Berlin, 7. febr. s. Japonski vojaški odposlanec

O polomu sovjetske zimske ofenzive

Berlin, 7. februarja. s. Berlinski opazo-

Churchillove obljube Birmancem

Bangkok, 7. febr. s. Predsednik angleške

Razočaranje v Ameriki

Berlin, 6. febr. AS: Mnogi newyorški listi iz-

Smrtne obsodbe v Nemčiji

Berlin, 7. februarja. s. Nemški listi poro-

železnega križa podpolkovniku Ravaioliu in

Nov tajnik fašistske zveze v Ljubljani

Rim, 7. februarja. s. Duce je na predlog

Vesti 7. februarja

Iz Lizbone poročajo, da je v Johannesburgu prišlo

List »Times« je objavil pismo nekega Edvarda

Kar Angleži in Abesinci delajo danes v Abesiniji,

V zadnjih treh mesecih lanskega leta se je v Nem-

Da bi prihodnje leto Turčija pridelala čim več ži-

Angleški vrhovni poveljnik na Daljnem vzhodu,

Poglavitna pomanjkljivost v ameriški omiki je

Novi predsednik egiptske vlade, Nahas paša, je po-

V vojaški bolnišnici v Freiburgu je umrl nem-

Dosedaj še ni bil dosežen sporazum med Japono-

Madžarsko ministarstvo za prehrano je omejilo

Ce se bo Angležja izogniti inflaciji, mora skraj-

Slaba protiletalska obramba v Singapurju

Stockholm, 6. febr. as. »Svenska Dagbladet«

Širite najboljši slovenski
popoldnevnik »Slov. dom«

Japonska zmaga nad holandskim vojnim brodom na Javi

Vse holandsko vojno brodovje uničeno, eno japonsko letalo izgubljeno
Bratsko zadoščenje nad uspehom v Italiji

Tokio, 7. februarja. s. Japonsko vrhovno po-

Tokio, 7. febr. s. V japonskih krogih zelo

Rim, 7. februarja. s. Za severno ameriškim

Uspeh pri obrambi in protinapad h na ruskih bojiščih

Hitlerjev glavni stan, 7. febr. Nemško vrhovno

Na vzhodnem bojišču so v obrambi proti sov-

Načrti za vključitev Irske v ameriški državni sestav

Berlin, 7. febr. s. Jasnó je, pravijo v nemških

ozkem pasu med ameriškim Atlantikom in boljše-

Smrtne obsodbe v Nemčiji

Berlin, 7. februarja. s. Nemški listi poro-

Slikarja Nande in Drago Vidmar razstavljata

✓ Galeriji Obersnel se zadnje čase vrsti razstava za razstavo. Za nedavno Mušičevu smo zdaj dobili pregled čez delo, ki sta ga od svoje zadnje razstave pred tremi leti opravila slovenski javnosti prav dobro znana slikarja N. in Dr. Vidmar.

Njuna razstava je v resnici vredna obiska, ker je visoko kvalitativna in nam pokaže presenetljiv razvoj obeh bratov.

Za oba velja, da sta krenila od nekdanje nevtralne palete z umirjenimi toni k življenjskim, iskrenim in bogatejšim barvam.

Redko kateri naš slikar je v svojem ustvarjanju tako navezan na življenje našega kmeta, na trdi boj s skopo prirodo in neusmiljenimi elementi.

Drago Vidmar v svojih slikah, dejali bi, skoraj plastično loči obdobja, širši svet, svet temnih sil, ki oblače in vedre nad uspehom kmetovega prizadevanja, od jasnega, živega, neposrednega prizorišča dela. Delo je prvo in glavno na njegovih slikah, delo in delavci, moški in ženske in otroci, pa tudi volitvi in konji. Okvir temu delu pa je priroda, večina mračna in preteča.

Najboljša dela tega odličnega slikarja so: »Na njivi«, »Kmetija z Jezera«, »Zimska krajina«, »Krompir«, »Zetev«, »Pot v mlino«, »Orač«, »Pot v vasi«, »Zima«, »Sorske njive«, »Pastir z Barja« in »Pokrajina«.

Maniše število del kakor njegov brat razstavlja Nande Vidmar, vsega skupaj enajst (od tridesetih). Pri tem slikarju, odnosno pri njegovih po-

krajinah opazimo nekaj, kar pri večini pokrajinskih slikarjev ni moremo najti podobnega: to, da se z neverjetno natančnostjo zanima za konfiguracijo tal. Vee oblike valov, valovje prehajajo ena v drugo in vzbujajo vtis neverjetne reliefnosti, zlasti se, ker so prehodi tako sijajno pogojeni in izčrpani v drobni barvni niansah. Najlepši zgled za to so zlasti vse tri njegove zimske pokrajine, od katerih je posebno mojstrska »Zimska krajina« (št. 23. na razstavi). Odlučni je pa tudi »Prvi sneg«. Od pokrajinskih do dalje dobre še »Motiv z Jezera«, »Motiv iz Notranjske« in »Motiv iz Velikega Gabra«. Od drugih razstavljenih del prav posebno ugajajo »Konji«. Zanimiva sta tudi »Prijetelja«, dva dečka na poti v življenje, ki jih bo po vsem videzu povedlo po strmih bregu navzdol, na dno. Prav dober je tudi »Pastirček«, izredno skrbno preštudirani model (pogledati je treba le, koliko finega poznavanja otroške duše je slikar položil že samo v roketi).

Od obeh bratov razstavljalcev ima vsak svoje kvalitete: razstava je tudi v tem pogledu zelo srečna, ker sta oba umetnika po skrbnem pretresu in izboru postavila javnosti na oglede tisto, kar se jim je samima resnično zdelo vredno in kvalitetno. Prav v tem pogledu se prijetno loči od marsikaterih druge razstave, kjer umetniki izvešajo svoje slike brez posebno strogega lastnega kritizma.

Ogled te pomembne kulturne manifestacije vsemu občinstvu prav toplo priporočamo.

Ljubljana v borbi proti jetiki lansko leto

Že nad desetletje imamo v Ljubljani protijetični dispanzer, ki ga vzdržuje Mestna občina Ljubljana in ki ima prostore v poslopiju Zavoda socialnega zavarovanja. Vodi ga znani strokovnjak za pljučne bolezni g. dr. Josip Prodan ob sodelovanju treh zaščitnih sester. V javnost pride le redkokdaj kakšna informacija o delu te nad vse zaslužne ustanove, ki je bila ustanovljena že leta 1931. in ki je torej lani slavila, na tih in skromen način seveda, desetletnico svojega obstoja.

Ta ustanova ima predvsem namen, da zaščiti zdrave ali ogrožene ljudi, predvsem mladino, pred okuženjem s klicami jetike. Le na ta način je mogoča uspešna borba proti jetiki, namreč, da nevarnost že preprečimo v naprej, ko pa se pokaže bolezen, jo skušamo odstraniti. Mladino skuša protijetični dispanzer odstraniti iz okužene okolice, ji dati zdravstveno pomoč in jo po potrebi tudi odvzeti bolnim družinam ter jo oddati v oskrbo zdravim, kar se uspešno že prakticira. Ako pa so bolniki že bolni za odrpoto jetiko in so tako nevarni svoji okolici, ga dispanzer sprejme v svojo oskrbo, v zdraviljenje, ga odda po potrebi v bolnišnico ali pa ga zdravi sam. Pnevmotoraks, to je umetno vbrizgavanje zraka v pljuča, s katerim se prsi znatno okrepe, se je v zadnjem desetletju izkazalo kot zelo uspešno zdravilno sredstvo za jetiko in ljubljanski dispanzer ga z uspehom uporablja. Marsikateremu bolniku je pnevmotoraks vrnil zdravje in voljo do življenja.

Lani je dispanzer izvedel skupno 12.836 preiskav, kar pomeni 3077 več kakor leta 1940. Lani je dispanzer odkril 60 primerov odrpote jetike, to je 22 več, kakor predlanskim. Bolniki z odrpoto jetiko so bili pod najstrožjim nadzorom, saj jim je bilo posvečenih vsega 927 pregledov. Vseh rentgenskih pregledov je bilo lani storjenih 6306, medtem, ko jih je bilo leta 1940 manj, namreč 4701. Laboratorijskih pregledov, ki služijo diagnostiki, je bilo 318.

Lani je dispanzer tudi sistematično izvedel preiskave vse šoloobvezne mladine, profesorjev, učiteljev, dijaških gospodinj in drugih.

To bi bil pregled o delu dispanzerja v lanskem letu. Če pa računamo, da je bil dispanzer ustanovljen že leta 1931. v jeseni, potem

bi bili podatki o nešteti preiskavah, zdravstvenih, socialnih in preventivnih pomočeh še mnogo večje. Dispanzer gre namreč v enajsto leto svojega obstoja. Samo v prvih desetih letih, do jeseni lanskega leta, ko je slavil desetletnico, je dispanzer izvršil 73.742 najbolj različnih pregledov, torej dosedaj nad 80.000.

Resnica je, da število obolenj in umrljivosti za jetiko v Ljubljani, kakor tudi v Ljubljanski pokrajini zadnja leta močno pada. Vendar je to zasluga takih zdravstvenih ustanov in njihovih požrtvovalnih ustanov, kakor je protijetični dispanzer v Ljubljani. Za šolsko obvezno mladino pa je še posebej ustanovljen šolski protijetični dispanzer na državni polikliniki, ki ima še posebej določeno nalogo, da varuje izključno našo šolsko mladino pred jetiko.

Če ne bi bilo obeh dispanzerjev in še nekaj sličnih ustanov, ki uživajo vso skrb in naklonjenost Visokega Komisarjata, Mestne občine Ljubljanske, zavoda za socialno zavarovanje ter drugih činiteljev, bi bila nevarnost, ki jo povzroča v naših krajih jetika, nedvomno večja. Šele sedaj, ko primerjamo sedanje kolikor toliko zadovoljivo stanje z onim pred ustanovitvijo dispanzerja, moremo biti res hvaležni in moremo tudi razumeti veliko zdravstveno in socialno nalogo, ki jo ta zavod opravlja.

Sporočila Pokrajinske delavske zveze

Čevlarske pomočnike iz Ljubljane vabimo na sestanek, ki bo v nedeljo dne 8. febr. ob pol 10 dopolne v palači Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, soba št. 3. I. nadstropje.

Delavke in delavci, zaposleni v tovarnah pletenih in trikotnih bodo imeli svoj sestanek v nedeljo dne 8. februarja 1942. v Pokrajinski delavski zvezi (Delavska zbornica) Miklošičeva cesta 22, pritrilje.

Ker bo razgovor o bodočih medzinskih akcijah, vabimo vse prizadete, da se sestanka gotovo udeležijo.

Za mestne reveže je podaril stalni dobrotnik g. mr. ph. Milivoj Leustek, lekarnar, 100 lir namesto cvetja na krsto gđ. Pavle Schubert; neimenovana dobrotnica iz Ljubljane je za mestne uboge podarila 100 lir; Zdrženje pooblaščenih graditeljev v Ljubljani je za podarilo 200 lir namesto cvetja na krsto stavbenika g. Ivana Svetine. Mestno poglavarstvo izreka dobrotnikom najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

Iz naše Opere

Glede na to, da je bila premiera Donizetijeve opere »Don Pasquale« znova preložena in namesto nje nastavljen predstava opere »Netopir« odpovedana, javlja uprava Narodnega gledališča p. n. občinstvu:

Letošnja nenavadno ostra zima in v zadnjih dneh izredno hitra menjava temperature ni povzročila samo pri našem gledališču veliko primerov boleznih, temveč, kakor imamo konkretne podatke, tudi pri drugih gledališčih. Ta imajo za vsako opero po tri različne zasedbe, a kljub temu nastopajo letos tudi pri njih zaradi pogostih bolezenskih primerov repertoarne motnje. Pri nas so od prejšnjih šestih obolenih članov bolni še vedno Betetto, Golobova in Polajnarjeva, ki kljub temu nastopa, prav tako poje Španova kljub močni indispoziranosti, in Franc teli pri povsem zdrav. Včeraj je nenadno ohripela Ribičeva, da ni bilo mogoče uprizoriti predstave »Netopir«.

Gledališka uprava je storila vse, kar je mogoče, da bi spored potekal v redu, vendar preprečujejo vedno novi bolezenski primeri predvidene predstave. Da bi se temu izognili, so zdaj v študiju opere v dvojni zasedbi vseh važnih partij.

Uprava gledališča vljudno prosi p. n. občinstvo, naj našteje težave upošteva. Vsakršna sprememba repertoarja je čim prej mogoče objavljena, vendar pa je tudi v interesu občinstva, da se vseej po časopisu in lepakih prepiča o ev. spremembah.

80 let pridne in vztrajne matere

Skocjan pri Turjaku, 6. febr.

»Tako? Kako ste rekli? 80 let! Saj to ni res«, majujejo ljudje z glavami ob izjavi, da je obhajala dne 10. februarja 1942 80 letnico svojega rojstva Andoljšek Urška, po domače Mencinova, iz Malih Lipljen. Kdo bi ji prisodil! Saj je še vedno tako delavna, kakor da mora to trajati vse do konca dni, kakor da je delo vir vsega njenega življenja.

Marsikako trpljenje, marsikaka bol je šla mimo, zlomilo je ni. Vera v lepšo in srečnejšo bodočnost, pomoč njenega moža, ob katerem je pred dvema letoma v krogu svojih otrok obhajala zlato poroko, in upanje njenih otrok so ji bile največje opore v njenem delovanju.

Od devetih otrok so ji ostali le štirje. In če jo je smrt vsakokrat težko zadela, je bila njena največja bol smrt sina Toneta, ki je padel 1915. l. na ruski fronti. Bil je pač upanje, da bi prevzel grunt in delal naprej, ker sta starša nehala ter izpolnil nade, ki sta jih gojila vanj.

Kljub svoji visoki starosti zahaja vedno tudi ob delavnikih v cerkev ter išče tolažbe pri Njem, ki je izpolnilej vseh nade.

Naj ji bo ob njeni 80 letnici zvest, da je v svojem življenju storila mnogo dobrega, da se je danes spominjajo vsi e hvalečnosti in da ji vsi iz srca želijo: Naj ji nebo nakloni še mnogo let v zdravju in zadovoljstvu!

Nekaj nesreč - Posipajte hodnike!

V ljubljansko bolnišnico so včeraj prepeljali precej ponesrečenec, od katerih je bilo še največ takih, ki so padli na hodnikih in si polomili roke ali noge. In vprav zaradi varne hoje ponovno prosimo hišne lastnike, naj oskrbe, da bodo hodniki pred njihovimi hišami dovolj posuti s pepelom ali kakšnim drugim posipalnim materialom, da ljudem, ki hite po opravkih po mestu ne bo tako drslo in da ne bo prihajalo še naprej do nepotrebnih nesreč. Tudi smučanje je že letos zahtevalo nekaj žrtv, pa tudi včeraj ni ostalo brez njih.

Tudi včeraj so pripeljali v bolnišnico 14 letnega fantiča Stanka Bizjaka, ki je doma iz Begunj in si je pri smučanju zlomil desno roko. — Tudi 19 letni slikarjev sin A. Vesel se je pri smučanju nenavadno poškodoval. Ko je drsel po strmini navzdol, se je nasadil na nek kol. Preejšnjo rano ima na stegnu. Doma je iz Bajnafa pri St. Vidu na Dolenjskem. — Na poledenem stopnišču je padel 77 letni upokojeni šolski upravitelj Lovro Perko in si pri tem poškodoval desnico. — 70 letna delavka, doma iz Črmošnjice je padla na gladki cesti in si zlomila levico. — Na Zaloški cesti je včeraj padel na cesti vrtnar Alojzij Kretn in si zlomil nogo. — Pred znano ljubljansko delikatesno trgovino Janež je včeraj popoldne padla na poledenem hodniku Barbara Krapeš in si je zlomila roko. — Prav tako je padel pred drogerijo Hermes na Miklošičevi cesti M. Zajec in si zlomil nogo. — Na Vodovodni cesti pred hišo št. 64 pa je doletela nesreča delavca Janeza Dollmarja. Padel je in si zlomil nogo. — Dalje so bili ljubljanski reševalci poklicani včeraj popoldne tudi v tovarno za klee, kjer je jermenje pri stroju zagrabilo delavca Antona Dežmana in mu prizadelo težje poškodbe na rebrih.

Leta 1566. je Herbert Turjaški napadel Turke pri Novem. Kjer je več Turkov tudi vjel. Med ujetniki je bil tudi bosenski turški paša Uzraimbeg in neki turški svečenik. Več ujetnikov je zaprl v Crnomlju, omenjenega bega in svečenika pa je z več ujetniki pripeljal v Ribnico v grajske ječe. Uzraimbeg je dal kmalu prepeljati na ljubljanski grad, dočim je svečenik z drugimi ujetniki ostal v ribniških ječah.

Ko je Trubar izvedel, da se v Ribnici nahaja turški svečenik, — kar je lahko zagal od lutrovskega Turčjanova, e katerim je bil v živahnem stiku, — je prihitel leta 1567. sam v Ribnico, kjer se je s turškim duhovnikom posvetoval, kako bi se dala Lutrova biblija prevesti na turški jezik in jo med Turke razpečati (Dimitz, III. 18.). Sicer bi bil rad prišel v stik tudi z onimi ujetniki v Crnomlju (Dom in Svet, 1908, 270), pa je imel premalo časa. Herbert Turjaški se očitno temu ni protivil, ker je bil, dasi sicer veren mož, vendar vnet pristav lutrovske vere, ki so jo močno podpirali tudi ribniški graščaki, zato je imel Trubar pri vseh dostop. Svojega načrta pa Trubar ni mogel več izpeljati, zakaj čutil je, da mu ne bo dolgo bivati v domovini.

Na potu v Ribnico in nazaj je Trubar gotovo obiskal svoj rojstni kraj Račico, saj leži ob cesti v Ljubljano, pogledal se enkrat in tudi slednjikrat na kraje, kjer je preživel svojo mladost in se navzel jezika, ki ga je pristnega porabil v svojih knjigah, to je ribniško-dolenjsko narečje. V Ljubljani je še hitro sklical v hiši Sebastijana Krlja, kjer se je držal, sinoda kranjskih predikantov in ko nato je hajale na oslu urno zapustil Ljubljano in svojo domovino, katere ni videl nikdar več (Izv. muz. dr. XVIII. 48.), pa tudi Ribnice ne več, kjer bi bil zelo rad širil svoje nauke, saj mu je bila grajska gospoda tako zelo naklonjena, pa je v duhovnikih, zlasti v naddijakonu Majerju našel ostre protivnike. Pa tudi Andrej Majer je kmalu nato umrl (1571?).

Koledar

Danes, sobota 7. februarja: Romuald

Nedelja, 8. februarja: 2. predp.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Mestni trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20; mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Nakazila za premog bo dajal preskrbovalni urad v II. nadstropju Mestnega doma v sobi št. 3. samo ob torkih, četrkih in sobotah. Ob enem je treba premog tu tudi plačati. Z nakazili bodo pa zainteresirani premog dobili na mestni pristavi — tako kot doslej — samo o ponekdjih, sredah in petkih.

Kdor popisanih pol za živilske nakaznice še vedno ni oddal, naj jih takoj odda v vrtarjevi sobi na desni strani veže mestne hiše za vodnjakom. Pole mora seveda podpisati hišni gospodar.

Ugniki na plani! Vesela komedija na odru frančiškanske prosvete, jutri ob 3 popoldne. Za igro vlada veliko zanimanje in bo gotovo ta prva uprizoritev zadovoljila še tako razvajenega gledalca, tako po veseli vsebini, kakor tudi po dobri izvedbi igre. Vstopnice dobi v trgovini A. Sfiligoy in na dan predstave od 9 dalje pri blagajni frančiškanske dvorane.

Mestno nedeljsko zdravniško dežurno službo bo imel od sobote od 20. ure do ponedeljka do 8. ure jutraj mestni višji zdravnik dr. A. Hčič. Marijan, Korytkova ulica 18, telefon 36-24.

Razpis zdravniških mest. Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine v Ljubljani razpisuje mesto pogodbenega specialista za kožne in spolne bolezni v svojem ambulatoriju v Ljubljani mesto pogodbenega zdravnika za splošno prakso za zdravniški okoliš Logatec in mesto pogodbenega zdravnika za splošno prakso za zdravniški okoliš Kočevje. Rok za vlaganje prošnje je do 20. februarja t. l.

Tečaj za električno in avtogensko varjenje (popoldanski od 14. do 18. ure) se bo pričel v torek, dne 17. februarja t. l. v šolski varilnici tehnične srednje šole v Ljubljani in bo trajal osem dni. Prijave sprejema do 14. februarja t. l. šolske uprava.

Narazveselje vsi obisk v Vaši družini

vsak mesec bo gotovo »OBISK«, naš prelepi bogato ilustrirani mesečnik. Izhaja 15. v mesecu. Naročnina letno le 40 lir. Naroča se pri upravi, Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Kje je treba prijaviti ali odjaviti svoje bivanje v Ljubljani? Odkar je ustanovljen anagrafični ali prijavni urad na Mestnem trgu št. 23 v znani črni Drogenikovi hiši med Souvanovo in Zlenodrovo trgovino, se mora v tem uradu prijaviti vsakdo, ki se stalno naseli ali vsaj tri mesece živi v Ljubljani, prav tako pa tudi odjaviti. Vsi oni pa, ki pridejo v Ljubljano za nekaj dni ali tednov ter ostanejo tu manj ko tri mesece, se morajo prijaviti in odjaviti na kr. kvarturi v Šubičevi ulici št. 5 v pritličju, soba št. 2a. Tiskovine za prijavljanje in odjavljanje za kratko dobo, torej za prijavljanje na kr. kvarturi, se dobe v Ljudski knjižnici. Opozorjamo občinstvo, ki po pomoti išče anagrafični ali prijavni urad na mestnem magistratu, da v poslopih mestnega poglavarstva niko ne sprejema takih prijav ali odjav, temveč prijave za stalno bivanje sprejema samo anagrafični urad, ki je, kakor prej rečeno, na Mestnem trgu št. 23 nasproti trgovine mestne elektrarne.

Redni letni občni zbor Glasbene Matice Ljubljanske bo v ponedeljek, dne 23. februarja ob 18. v Hubadovi pevski dvorani poslopija Glasbene Matice v Vegovi ulici. Dnevni red bo naslednji: otvoritev po predsedniku, tajniško poročilo, blagajniško poročilo, poročilo računskih preglednikov, določitev vpisnine, članarine in ustanovnine, volitve odbora za dveletno poslovno dobo in slučajnosti. Odbor vabi članstvo k obilni udeležbi.

Ljubljansko gledališče

Za danes napovedane predstave tako v dramskem kakor v opernem gledališču so odpovedane.

V četrtek dopoldne sem pozabil ali izgubil denarnico z večjo vsoto denarja. Najditelj se naproša, da jo vrne proti nagradi Poljanska cesta 21, Ljubljana, gostilna Činkole.

Skornje in gojzorce a la žirovske in vse vrste drugih čevljev po naročilu izdeluje ter sprejema popravila Mrak, Sv. Petra cesta 30.

PER LA CURA DELLE CIGLIA — ZA NEGO (REDALNIC) A base vitaminica. Favorisce la crescita. Presso farmacie e profumerie o inviando vaglia di L. 25.- a: PRODOTTI PI. BI. — Via P. Castaldi 8 — MILANO Cercasi rappresentante o concessionario. Iscemo zastopnika ali poverjenika.

† Dekan Anton Skubie

Primož Trubar in njegov odnos do R. b. n. ce

Bivši ribniški župnik in naddijakon Peter pl. Bonhomio je umrl kot tržaški škof v Trstu dne 4. julija 1546, 88 let star, in bil pokopan v tržaški stolnici (Valvazor, VIII. 680.). Za časa Valvazorja je imel Bonhomio v tržaški stolnici še nagrobni napis: »Praesulis hic tumulus Petri tegit osea Bonhomii, Grata tuo Civi plebs pia vota refer.« (Kosti škota Petra Bonhomia krije ta grob, — svojemu meščanu, verno ljudstvo, ohrani hvaležen spomin). Trubar sam trdi v nekem pismu (z dne 8. julija 1561), da je škof Peter pl. Bonhomio čel ob smrti prejel sveto obhajilo po lutrovske čeli pod obema podobama (Dimitz, Geschichte Krains, II. 251), ter se torej opravičeno dvomi o njegovih čisti pravovernosti. Vsekakor je moralo njegovo mišljenje imeti na Trubarja mogočen vpliv in usmerjati njegovo življenjsko in versko pot.

»Prizma« na Bregu pri Ribnici

Kakor drugod tako so se tudi v ribniški dolini graščine prav zgodaj poluteranile in postale pribežališče in zbirališče vsem novovercem. Vse graščine, tako ribniška kakor brška in ortneška so bile v rokah luterancev.

V prvi polovici 16. stoletja je gospodaril na Bregu Gregor pl. Lamberg, ki je bil poročen z Uršulo pl. Rasenharz (Ribniški grajski arhiv). V tej dobi so bili Lambergi že odločni luterani in so dajali v svoji kapeli pribežališče vsem novovercem, zato jih pravoverni Ribničani niso radi gledali. Pa tudi sicer je bila pri Lambergih v graščini na Bregu vsa nezadovoljnost doma. V gnetnem oziru jim je šla čedalje bolj trda, ker so imeli premalo podložnikov, ki bi jim delali tlako in dajali desetino, tako da niti davščin niso več oddajali v vicedomsko blagajno, in jim je

morala krajnska dežela nekaj imovine zaradi zaostalih davščin celo zarubiti. V tej nezadovoljnosti bi bili najrajši vse prevrnili, tudi staro vero. Gregor pl. Lamberg je umrl brez otrok pred letom 1562, zapustivši vso imovino svoji ženi Uršuli, navdušeni luteranki, ki je po moževi smrti na Bregu sama gospodarila.

Konec julija 15562. je umrla tudi vdova Uršula pl. Lamberg roj. pl. Rasenharz. Kot odločni luteranki ji katoliška duhovščina ni delala mrtvaških slovesnosti in opravil, če jih ni celo sama odklonila. Na povabilo nekega mladega Staremberga je prišel dne 29. avgusta 1526 sam Primož Trubar v Ribnico, kjer je bil dobro znan vsej gospodi, da opravi za pokojno Uršulo pl. Lamberg »trizmo« (trideseti dan). Zbrala se je gospoda iz vseh lutrovskih gradov. Trubar, kot lutrovske predikant, je hotel v ribniški cerkvi imeti pridigo in mrtvaško opravilo. Toda naddijakon in župnik ribniški Andrej Majer mu je zabranil stopiti v cerkev in tamkaj pridigovati. Razjarjen je Trubar odjezdil z drugimi plemenitaši in gospodi, ki so se hotele udeležiti mrtvaškega opravila, v graščino na Breg, kjer je izvršil spominke opravilo in tudi pridigoval (Gruden, Zgod. slov. naroda, 651.). Trubarju dogodek seveda ni bil všeč, zato je šest dni pozneje, dne 4. septembra 1562, že pisal Ugnadu, da je to, ker je na Bregu pridigoval, »pope« tako razdražilo, da so pridili za njim celo na Breg in mu pretili, da ga ustrele, kar pa da njega (Trubarja) ni dosti vznemirilo (»Welches mich gottlob wenig anfiicht« — Dimitz, II. 269.).

Tudi ta dogodek nam kaže, da je moral biti Trubar med plemiškim lutrovskimi rodbinami po naši pokrajini dobro znan, da ne govorim o turjaškem gradu, kjer je bil kakor doma in je pogosto pridigoval v grajski kapeli, ki je še danes ohranjena in se imenuje »lutrovska kapela«.

Turška biblija

Se enkrat srečamo Trubarja za časa naddijakona Anreja Majerja v Ribnici.

Andrejčkov
Jože

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

382.

Zdajci ga prebudi iz misli pokanje, kakor da bi kdo lomastil po grmovju. Iz goščave se je priplazil velik tiger. Oči so se mu svetile ko žerjavica. Tomaž je počel in zdaj zdaj pričakoval napada. A zver se je obrnila naravnost tja, kjer je spal Jurij. Tomaž je vedel, da je njegov nasprotnik izgubljen, če bi se zbudil in začel vpili.

383.

Zdaj je veljalo rešiti človeško življenje; prijatelj ali sovražnik, to Tomažu zdaj ni hodilo na um. Po kolenih se je splazil k zveri, ki je ležala prežala na plen in Tomaža ni videla. »Zdaj velja pogum!« si je dejal in porinil svojo nerodno sulico z vso silo figru v trebuh. — Zver je grozno zarjula od bolečine in skočila kvišku.

384.

V trenulku je podrta Tomaža, ki je začul njene kremplje in njeno vročo sapo na sebi. A ni izgubil poguma. Z desnico je tiščal tigra za vrat, da se je prevrnil na hrbet, z levico je segel po nož, ga nameril figru naravnost v osrčje in ga do ročaja porinil vanj. Tiger je zatulil, vrgel Tomaža od sebe, skočil stran in se zgrudil.

Velika skrb za italijanskega vojaka na bojiščih

Podatki, ki bi bili lahko v tolažbo vsem tistim, ki imajo koga od domačih pri vojaki

Ze lanske poletje so na pristojnih italijanskih vojaških mestih začeli misliti na to, kako bi prekrbeli čim več stvari, ki jih italijanski vojaki potrebujejo zdaj v zimskem času, zlasti na ruskem bojišču, kajti zavedali so se, da vojaki ob takšnih vremenskih razmerah, kakršne vladajo pozimi v Rusiji, potrebujejo za svoje uspešne nastope več kot v bojih drugod. Svojci tistih, ki so zdaj na ruskem bojišču, lahko z zadovoljstvom berejo časopisna poročila, ki pravijo, da je bilo storjeno vse, kar je bilo le mogoče, da se življenje italijanskega vojaka na vzhodnem bojišču tudi v hudem zimskem času olajša.

Kaj vse je dobil italijanski vojak na ruskem bojišču

V prvi vrsti so na pristojnih mestih poskrbeli, da bi vojak čim lažje prenašal izreden mraz. Da so temu vprašanju posvetili res vso potrebno pozornost, dokazujejo velike pošiljke tople obleke, pa tudi drugih stvari za vojake. Vsak vojak je dobil volneno kapo, volneno jopico, dva para volnenih rokavic, tri pare toplih volnenih nogavic, dva para volnenih spodnjih hlač ter spodnjo flanelasto srajco. Vojaki italijanskega ekspedicijskega zbora v Rusiji pa so poleg zgoraj navedenih stvari dobili še četrty par nogavic, plašče, podložene s krznom in flanelo, plašč s kapuco, usnjene rokavice, podložene s krznom, suknjene škornje z lesenim podplatom in kožuhovino, posebne gorske gamaše, vrste »Val d'Aosta«, volnene dokolenke, spalne vreče, podložene s kožuhovino, volnene naušnike, krznenne kape, koce, velike rokavice na dva prsta in volnene majice. Pa to še ni vse. Treba je temu dodati še druga oblačila in opremo, očala, da se jim sneg preveč ne blešči, gorske čevlje, gorske palice, krplice, kramzarje itd. itd.

Dodatki živil

To važno vprašanje so načeli in ga tudi rešili tako, kakor je treba. Nabrati so ogromne količine potrebščin za vojake, pri vsem pa so izkoristili tudi skušnje, ki so si jih pridobile tuje vojske, katere se običajno bore ob hudem mrazu.

Kar se tiče življenjskih potrebščin, pripominja poročilo iz Rima, da vojaki italijanskega ekspedicijskega zbora v Rusiji prejemajo poseben dodatek živil, več maslač, več sladkorja in več kave. Do-

bili so tudi grelce, s pomočjo katerih si lahko vsak čas sami pripravljajo topla jedila. Naš vojak — nadaljuje rimski poročevalec — je najboljše opremljen za boj proti mrazu, tudi če primerjamo opremo s tovrstno opremo vseh drugih vojsk.

Odvce bi bilo poudarjati skrb pristojnih činiteljev tudi za

zdravniško pomoč

italijanskemu vojaku na vzhodnem bojišču. (Zlasti naj omenimo razne maže proti ozeblinam in razdeljevanje stvari, ki vsebujejo potrebne vitamine.) Oskrba italijanskega ekspedicijskega zbora se mora boriti z ogromnimi težavami. S skladišč, ki so navadno tik za prvimi vojaškimi postojankami, dobivajo vojaki tudi najraznovrstnejše zdravniške potrebščine, čeprav so prometne zveze in vremenske razmere zelo neprikladne za brezhiben prevoz. Vrhovno poveljstvo italijanske vojske je poslalo doslej že dva posebna vlaka z raznimi potrebščinami na vzhodno bojišče. Prvega v novembru 1941, drugega pa letos januarja. Prvi vlak je imel štirinajst tovornih vagonov, drugi pa trideset. Z njima so pripeljali na vzhodno bojišče mnogo zdravniških potrebščin in tudi stvari, ki služijo vojakom za udobje. Nabrati jih je vojno ministrstvo, fašistična stranka in njej podrejene organizacije ter številne druge ustanove. Z drugo pošiljko so odpeljali tja tudi sladkarije, pijače, tobak, grelce za pripravljanje toplih jedil, pisemski papir, milo, britvice, puder, gramofone in druge glasbene instrumente; potem volneno obleko, knjige za častnike in vojake, vse v velikih množinah.

Blagodejen učinek vsega tega prizadevanja, da se omili položaj ekspedicijskega zbora, kažejo dejanja, kajti kljub tako hudi zimi, se italijanski vojak na vzhodnem bojišču bori zmagovito dalje in hrabro premaguje vse težave in mrzlo vreme.

Skrb za vojake tudi na drugih bojiščih

Na italijanskih pristojnih mestih pa niso posvetili svoje velike skrbi samo za vojaštvo na ruskem bojišču, pač pa niso pozabili tudi na svoje oddelke na raznih drugih oddelkih, kakor doma v Italiji, v Albaniji, Dalmaciji, Franciji, na Hrvaškem,

v Črni gori in v Grčiji. Tudi tu so izdali nekaj ukrepov, s katerimi naj bi čim bolj odstranili zimske težave. V skladu s tem, kako je kje mraz, so razdelili tudi tam nekaj potrebnih toplih volnenih in krznenih oblačil. Vojakom, ki morajo biti ponoči zunaj na straži (kakor tistim, ki stražijo italijansko obalo) dajejo za dodatek tople pijače. Toplo obleko so poslali tudi za vojake, ki se vojskujejo v Severni Afriki, kajti tudi tam je ponoči precej hladno.

Vojakom na ruskem in severnoafriškem bojišču so poleg navedenega razdelili tudi še precej »boljših« stvari, kakor konjak, marmelado, čokolado, karamele in drugo.

Za drugi vojni božič

Mimogrede naj bo končno še povedano, da so ob priliki drugega božiča, odkar je Italija v

vojni, razdelili še mnogo drugih daril med vojake na vseh treh bojiščih. Vsak vojak je dobil za božič 300 gramov težek kos potice ali druge podobne poslastice, vsakemu vojaku na bojiščih pa so dali poleg tega še po pol litra pristnega vina, nekaj čokolade, bonboonv in drugega.

Vse to pa so šele približni podatki

Vse to pa le približno odgovarja tistim ogromnim količinam raznih živil in drugih potrebščin, ki so jih italijanski vojaki na raznih bojiščih v resnici prejeli. Gotovo je to dokaz, kako zelo skrbje na pristojnih vojaških mestih za telesno zdravje in za moralno stran italijanskega vojaka. Navedeni podatki bodo gotovo v veliko tolažbo vsem tistim, ki imajo koga od domačih pri vojaki.

Razvoj tekstilne industrije v Evropi

Proizvodnja bombaža, umetne volne in umetne svile skoraj povsem zadostuje evropskim potrebam

Nenavaden razvoj je tekstilna industrija v Evropi doživela v zadnjih dveh desetletjih, kar se lepo vidi iz primerjave stanja, kakršno je bilo pred dvajsetimi leti in danes.

Leta 1920 na primer še nikjer v Evropi niso gojili bombaža. V letu 1937/38 pa je proizvodnja bombaža v Evropi dosegla 907.000 ton, kar je približno 11 odstotkov celotne svetovne proizvodnje, ki znaša približno 8,3 milijona ton letno. Na drugi strani pa se poraba suče okrog 1,4 milijona ton na leto, kar odgovarja nekako četrtini celotne svetovne porabe bombaža, ki znaša 5,81 milijonov ton.

Iz teh podatkov se vidi, da evropski pridelek bombaža krije 64 odstotkov evropskih potreb. Kar manjka, so v glavnem nadomestili z umetnimi izdelki, kakor sta na primer umetna volna in umetna svila. Evropska proizvodnja umetne svile je znašala 1937. leta približno 173.000 ton, proizvodnja umetne volne pa 180.000 ton, skupno torej 353.000 ton. V naslednjih letih pa se je proizvodnja nenavadno hitro dvignila. Samo v Nemčiji se je celo podvojila. Na splošno se lahko reče, da pridelek bombaža, proizvodnja umetne volne in umetne svile po veliki večini krijejo evropsko potrebo po tekstilnih vlaknih.

Pri teh razmišljanjih nismo upoštevali velikega napredka glede gojitve bombaža v Bolgariji, Grčiji in Turčiji.

Kar se tiče volne, pravijo poročila iz srednje-evropskih virov, je njena proizvodnja v Evropi

(brez Anglije, toda z Rusijo vred) leta 1926 znašala 335.700 ton, kar odgovarja 19,2 odstotkom celotne svetovne proizvodnje, ki se suče okrog 1,74 milijona ton na leto. V celoti ima evropska celina (brez Anglije) približno 167 milijonov glav drobnice, pri čemer je vseh 50 milijonov glav, ki pripadajo Rusiji. Balkanske dežele skupno s Turčijo imajo tudi nad 50 milijonov glav drobnice.

Proizvodnja svile v Evropi skupno z Rusijo je znašala leta 1925 samo 6,5 odstotka svetovne proizvodnje (3.570 proti 54.804 ton). Leta 1936 pa je že sama evropska proizvodnja svile (celo brez Rusije) dosegla število 3950 ton.

V zadnjih letih pa je v vseh deželah, ki meje na Sredozemsko morje, torej v Španiji, Franciji, Italiji in na Balkanu, kakor tudi v Nemčiji je gojitev sviloprejk doživela velik napredek.

Kar se tiče lanu in konoplje, se lahko reče — omenja isto poročilo — da se Evropa v tem oziru lahko smatra za gospodarsko neodvisno.

Pred prejšnjo svetovno vojno je tedanja Rusija skupno s Poljsko pridelovala 80 odstotkov vsega lanu na svetu. Imela je takorekoč monopol na tem polju. Danes je proizvodnja lanu še precej večja, kakor pa je bila tedaj. Tudi v Nemčiji so posvetili veliko pozornost temu pridelku, zaradi česar zdaj lahko krijejo do 70 odstotkov svojih potreb po lanu. Evropa pa pridelata tudi približno 80 odstotkov vse konoplje na svetu.

DOBRI STARI ČASI

In voz je odpeljal med velikim ropotom in med glasnim pokanjem biča po ozki, tesni ulici v Porlezzi.

Franco se je peljal na »Falconu« iz Campa proti Argegnu, ko se je domislil, da bi bilo prav kaj zaužiti. Odprl je torbico in srce mu je skoraj zastalo, ko je zagledal pismo, na katerem je bilo napisano z ženino roko »Tibi«. Hlastno ga je odprl in bral:

»Če bi vedel, kaj čutim v duši, kako trpim, kakšne skušnjave imam, da bi pustila te čevlje, na katere se mnogo manj razumem, kakor misliš ti, da bi šla k Tebi in zaničala vse, kar sem povedala, ko bi vse to vedel, ne bi bil tako trd z menoj. Zelo sem se morala pregrešiti zoper resnico, da so tako težki in bridki prvi koraki, ki sem jih storila, ko sem šla za njo.

Ti me imaš za ošabno, jaz pa se imam za zelo občutljivo; zdaj čutim, da me Tvoje ponižujoče besede ne morejo ovirati, da ne bi prišla k Tebi. Kar me zadržuje, je glas v meni, ki mi zapoveduje, da moram žrtvovati vse, razen smisla za resnico.

O, pričakujem plačila za to žrtev! Upam, da bova nekoč lahko združena z vso dušo.

Na vrt grem in bom odrgala zate prijazno rožico, ki sva jo predvčerajšnjim skupaj občudovala, ki je kljubovala januarju in ga premagala. Ali se spomniš, koliko ovir je bilo med nama, ko sem dobila prvo rožo iz tvojih rok? Nisem Te še ljubila, Ti pa si že mislil na to, da bi me premagal. Zdaj Te pa hočem jaz pridobiti.

Ni dosti manjkalo, da se ne bi bil Franco peljal mimo Argegnu, ne da bi se bil ganil z mesta, kjer je stal.

IX. poglavje.

Za kruh, za domovino, za Boga.

Osem mesecev kasneje, septembra leta 1855, je stanoval Franco v revni podstrešni sobi v ulici Barbaroux. Februarja je dobil mesto pravačja pri listu »Opinione«, z mesečno plačo 85 lir. Nekoliko kasneje je delal tudi poročila iz zbornice in plača se mu je zvišala na sto lir mesečno. Dina, glavni urednik lista, mu je bil naklonjen, če mu je preskrbel postransko delo izven urada, tako da je dobil mesečno še kakih 25 ali 30 lir.

Franco je živel s šestdesetimi lirami na mesec. Ostanek je šel v Lugano in iz Lugane skozi zveste Ismaelove roke v Orto. Da si živel mesec dni z šestdesetimi lirami, je bilo potrebno toliko duševne moči, da Franco sam ne bi bil prej verjel, da je ima toliko. Uradne ure, prevajanje, ki je bilo zelo naporno za človeka, polnega dvomov in literarnih pomislekov, ga je težilo bolj kakor pomanjkanje. Šestdeset lir se mu je zdelo še preveč in delal si je očitke, da ne more shajati z manjšim denarjem.

Pridružil se je šestim drugim izseljencem, ki so bili nekaj iz Lombardije, nekaj iz Benečij. Skupaj so jedli, skupaj so se sprehajali in pogovarjali. Razen Franca in nekega Videmčana so bili vsi med tridesetimi in med štiridesetimi leti.

Dasi so bili vsi zelo siromašni, vendar niso hoteli vzeti niti krajcarja podpore od vlade v Piemontu. Videmčan je bil iz bogate, avstroljubske družine, znal je dobro igrati flavto, poučeval je štiri ali pet ur na teden ter igral v majhnih gledaliških orkestrih. Neki notar iz Padove je prepisoval v učilnici Boggio. Neki odvetnik iz Caprina Bergamasca, ki je bil leta 1849 vojak v Rimu, je bil knjigovodja v veliki trgovini za dežnike in palice v Via Nuova, zato so ga tovariši imenovali »služabnik palice«. Četrti, Milanec, je bil v vojni leta 1848 pod poveljstvom Karla Alberta. Zaradi tega in pa zaradi neke svoje ošabnosti mu je Padovanec nadel ime »bojeviti konj«. Opravilo »bojevitega konja« so bili neprestani prepiri s »služabnikom palice« zaradi pokrajinskega nasprotstva; dalje poučevati borjenje v dveh za-

vodih; pozimi pa je igral klavir za skrivnostnim zastorom v dvoranah, kjer so plesali polke, po dva krajcarja ples. Ostali so živeli z revnimi podporami, ki so jih dobivali od doma. Razen Franca so bili vsi neoženjeni, vsi veseljaki. Imenovali so se »s-dem modrih«, in tako so jih imenovali tudi drugi. V tej modrosti so vladali nad Torino in sedmih visokih podstrešnih, ki so bile raztresene po vsem mestu od Borga San Dalmazzo do Piazza Milano.

Najbolj borna je bila Francova sobica, za katero je plačeval sedem lir mesečno. Razen Padovanca, kateremu je prinašala vratarja sestra vodo v podstrešnico, ni imel nihče iz družbe potrebe. In Padovanec bi se bil zaradi nagajivosti tovarišev dobro pokoril za svojo vdano Margaro, če ne bi bil tak miroljuben modrijan, kot je bil. Vsi so si sami snajžili čevlje.

Franco je bil najbolj pripraven in njega je zadelo, da je moral šivati gumbe tovarišem, kadar se niso hoteli tako ponižati, da bi se zatekli k Padovancu in njegovim Margi, h kateri je sicer včasih vdrla cela procesija in jih je dekle sprejelo z vzklikom: »O jaz, uboga ženska!« Videmčan je sicer imel ljubico, drobno stvarco v prvi prodajalni na trgu Castello, na ovinku Pada. Toda bil je ljubosumen in ni dovolil, da bi komu šivala gumbe. Prijatelj se so zato maščevali ter so jo klicali »kraljica lutke«, ker je prodajala igrače in punčke. Bil je on edini v družbi, ki je imel obleko vedno v redu in ovrtnico zavezano s prav posebno spretnostjo. To je bila zasluga »kraljice lutke«.

Na hrano so hodili v gostilno Vanchiglie, ki so jo krstili »gostilna pri žledenih krčih«, kjer so dobili za trideset lir na mesec kosilo in večerjo. Njihovo razkošje je bila pijača bicierin, mešanica iz kave, mleka in čokolade, ki je veljala petnajst stotink. Pili so to zjutraj, Benečani v kavarni Alfieri, ostali v kavarni Florio. Vsi, razen Franca, Franco se je odpovedal bicierinu in k temu spadajoči potici, ki je veljala krajcar. Tako je spravil skupaj toliko, da je šel v Lugano ter nesel za Marijo igračo.